

דף מקורות - פרשת וארא – מכת ערוב

השיעור השבועי של הרב יצחק חי זאגא בבית הרב קוק, אור לכז' טבת תשע"ז
א. שמות ח' – ויאמר ד' אל משה השכם בבוקר והתיצב לפני פרעה.. ואמרת אליו.. אם אינך משלח את עמי הנני משליח בך ובעבדיך ובעמך ובבתיך את הערב ומלאו בתי מצרים את הערב וגם האדמה אשר הם עליה. והפליתי ביום ההוא את ארץ גשן אשר עמי עמד עליה לבלתי היות שם ערב למען תדע כי אני ד' בקרב הארץ. ושמתי פדת בין עמי ובין עמך.. וינתן - ואעביד פלאין ביומא ההוא עם ארעא דגשן דעמי שרי עלה בדיל דלא למהוי תמן עירבוב חיות ברא מן בגלל דתנדע ארום אנא ד' שליט בגו ארעא. רש"י - והפליתי – והפרשתי.. וכן לא נפלאות היא ממך. לא מובדלת ומופרשת היא ממך. למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ - אף על פי ששכינתי בשמים גזרתי מתקיימת בתחתונים. אבן עזרא - ומדרך הסברא עתה החל פרעה להקל מעבודת ישראל, כאשר ראה שהפריש השם בין ישראל ובין מצרים פחד לעשות להם רעה.. וטעם כי אני ד' בקרב הארץ דרך משל כמנהג המלכים לעמוד באמצע מלכותם, להיות קרוב אל הקצוות, כאשר ברא השם לב האדם, שהוא מלך על כל הגוף באמצע, ורוח האדם באמצע הגוף.. על כן כתוב מציון מכלל יופי אלוקים הופיע, כי הוא באמצע היישוב, ומלכות השם תראה ביישוב. רמב"ן - ואומר ושמתי פדות בין עמי ובין עמך, שאפילו בארץ מצרים אם ימצאו החיות איש יהודי לא יזיקוהו ויאכלו המצריים.. אני ה' בקרב הארץ. לומר כי הוא שליט ומשגיח בקרב הארץ.. ויתכן שיהיה כמו כי שמי בקרבו, והוא סוד נשגב ונעלם. הדר זקנים - למען תדע כי אני ה'. לפי שאמר פרעה לא ידעתי את ה'. לפי א"ל בזאת תדע. כלומר במכה זאת ערוב תתחיל לידע.

ב. שמות רבה יב' ד' - המכות האלו ג' ע"י אהרן וג' ע"י משה וג' ע"י הקב"ה ואחת ע"י כולן. דם, צפרדע, כנים, שהיו בארץ ע"י אהרן. ברד, ארבה, חשך, ע"י משה, לפי שהן באויר שכך שלט משה בארץ ובשמים. ערוב, דבר, מכת בכורות, ע"י הקב"ה, ושחין, ע"י כולן.

ג. דברים יז - כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע.. ועלית אל המקום אשר יבחר ד'.. ובאת אל הכהנים הלויים ואל השפט.. ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא.. סנהדרין יד - תא שמע: מצאן אבית פגי והמרה עליהן, יכול תהא המראתו המראה - תלמוד לומר וקמת ועלית אל המקום מלמד שהמקום גורם.

ד. ויקרא יח - כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו.. רמב"ן - ועל דעת רבותינו בתורת כהנים (אחרי ט ג) היו גם המצרים שטופים בזמה בכל העריות ובזכור ובבהמה, והוא האמת, כי גם קדש היה בארץ בזכור מאז ועד עתה.

ה. ויקרא יח - ואת זכר לא תשכב משכבי אשה.. כי את כל התועבת האל עשו אנשי הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ. ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אתה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם.

ו. דברים יא - כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק. והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה.. למטר השמים תשתה מים. ארץ אשר ד' אלוקיך דרש אתה תמיד עיני ד' אלוקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה. והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ד' אלוקיכם.. ונתתי מטר ארצכם בעתו..

ז. ישעיהו לה - והיה שם מסלול ודרך ודרך הקדש יקרא לה.. לא יהיה שם אריה ופריץ חיות בל יעלנה.. והלכו גאולים. ופדוי ד' ישבון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה. מלבי"ם - עם מושג הגאולה נקשר מושג הקורבה.. ע"ד שנקרא הקרוב גואל.. ועם מושג הפדיה נקשר ההצלה, שיוציא הדבר להסר ממנו איזה ענין שרצו לעשות בו.

ח. קובץ ו' קלט - מי שמזדעזע ונופל בעצמו ממדרגתו הרוחנית גם מפגימה קטנה במעשים, במוסר, במחשבה ובנטיה, זה מתנוצץ בו כבר הופעת האור של גילוי אליהו באורח שכל, ואליהו הלא אמר רבי יוסי עליו, אבא אליהו קפדן הוה, ומרוב קדושת הופעת עולמים זו, הארוגה בכל אור המחשבה וטוהר המעשה

שבעשיה, מגבהי מרומים עד עמקי תהומות, מתרחקת הופעתו מכל פגימה קלה, והנפש מרגשת תיכף. וצריך האדם להתאמץ בשמחת קודש, להשיב את האבדה, ולזכות לשלום מלאך הברית.

ט. אורות הקודש ג' שסג - 'עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעפים, היא הקריאה הנצחית שאינה פוסקת, הד קולו של מלאך הברית, מלא השיקוי של הודאות המוחלטה, המקנא המלא קנאת קדשי קדשים. והולכת היא השפעה המקורית ובאה למרום פסגתה ומציירת את כל התיאוריה המעשית של כל חסידות רוממה ומדויקת ברוח של חסיד בלבו ובידיו, ורכוסה היא ההתגלות האליהוית בעומק הדיוק של המוסר הנאדר בכל הקיצוניות המדויקת, ואבא אליהו קפדן הוה, בקפידת קדש העליון, המלא זיו אור החסד היותר נמרץ, היותר פועל ומחיה, היותר מאיר ומחמם כל לב, בקרני אורו. ומעומק החידור ומפירוט הפרטיות באה ההכרה של כל היקר הנמרץ הנמצא באוצר הגדול של האומה כולה, שאינה זזה מישראל עדי עד, המתפלשת בכל אורחות החיים, בכל טרדותיהם ודאגותיהם, דאגת הקודש ודאגות החול..

י. קובץ ז' קלא.. - 'ואורו המבהיק של אליהו המקנא קנאת ד' מכל עירוב זר, מכל פסיחה על שני סעיפים..

יא. אורות הקודש ג' שסה - 'אליהו, מפני שהוא כולל את הקדושה של עולם העשיה, הרי הוא סופג ברוחו את כל הנטיות הנדרשות לשכלולו של עולם זה, עד כדי הכשרתו אל ההרמוניה השלמה, אל העולמות שלמעלה. כשם שבתחלה לפני התבסמותו הכיר יותר מכל את עומק הכיעור והזיהום שעולם שפל זה שקוע בתוכו, ומפני כך קנא באש שלהבת לבער את רוח הטומאה והמחזיקים בו, כן יכיר אחרי ביסומו את כל ניצוץ קודש שבעולם זה, להעלותו ברוח שלום, וישיב לב אבות על בנים, ולב בנים על אבותם.